

УДК 347.122

DOI [https://doi.org/10.36919/3041-1149\(Print\)14.2026.162-169](https://doi.org/10.36919/3041-1149(Print)14.2026.162-169)**П. В. Цимбал,***доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України, професор кафедри права,**ПВНЗ «Європейський університет»**email: tsymbal52@meta.ua***ORCID 0000-0002-7244-4669;****П. Ю. Кравчук,***кандидат юридичних наук, доцент,**декан юридичного факультету,**ПВНЗ «Європейський університет»**email: petro.kravchuk@e-u.edu.ua***ORCID 0000-0003-4246-974X;****О. В. Кузьменко,***кандидат юридичних наук, доцент,**доцент кафедри права,**ПВНЗ «Європейський університет»**email: olena.kuzmenko@e-u.edu.ua***ORCID 0000-0002-6117-523X**

ПРАВОВА ПРИРОДА ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ У СИСТЕМІ ОБ'ЄКТІВ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ: ДОСВІД ЄС ТА УКРАЇНИ

THE LEGAL NATURE OF VIRTUAL ASSETS WITHIN THE SYSTEM OF OBJECTS OF CIVIL RIGHTS: THE EXPERIENCE OF THE EU AND UKRAINE

У статті здійснено комплексне дослідження правової природи віртуальних активів та їхнього місця в системі об'єктів цивільних прав в умовах цифровізації економіки й наближення законодавства України до права Європейського Союзу. Актуальність теми зумовлена тим, що економічна цінність, транскордонний характер обігу й технологічна форма існування таких активів не повною мірою узгоджуються з традиційними речово-правовими та зобов'язально-правовими конструкціями. Метою дослідження є визначення цивільно-правової природи віртуальних активів, встановлення особливостей їхньої оборотоздатності та обґрунтування напрямів удосконалення національного правового режиму з урахуванням Регламенту (ЄС) 2023/1114 про ринки криптоактивів (MiCA). Методологічну основу становлять формально-юридичний, порівняльно-правовий, системно-структурний методи, а також методи аналізу й узагальнення. Розглянуто доктринальні підходи, за якими віртуальний актив кваліфікується як нематеріальне благо, майно, майнове право, цифрова річ або самостійний різновид цифрового майна. Встановлено, що універсальна кваліфікація всіх віртуальних активів за допомогою однієї цивілістичної категорії не враховує їхньої функціональної неоднорідності: одні активи мають самостійну економічну цінність, тоді як інші посвідчують вимоги чи права щодо зовнішнього майна. Обґрунтовано потребу в диференційованому правовому режимі, який пов'язує обсяг правомочностей володільця не лише з контролем над приватним криптографічним ключем, а й зі змістом права, втіленого або посвідченого відповідним токеном. Порівняння Закону України «Про віртуальні активи» та MiCA показало відмінність їхніх регуляторних завдань: український акт переважно

визначає загальні засади правового статусу й обігу віртуальних активів, тоді як MiCA встановлює комплексні вимоги до емітентів, публічної пропозиції, допуску до торгів і діяльності постачальників послуг щодо криптоактивів. Особливу увагу приділено переходу прав, спадкуванню, зберіганню, зверненню стягнення, використанню смартконтрактів і токенизації майна. Зроблено висновок, що подальше реформування має забезпечити юридичний зв'язок між цифровим записом і посвідченим ним правом, визначити момент переходу прав, способи доказування належності активу та ефективні засоби судового захисту, одночасно узгодивши приватно-правові положення з європейськими вимогами до функціонування ринку криптоактивів.

Ключові слова: віртуальні активи, цифрове майно, об'єкти цивільних прав, право власності, цивільний оборот, токенизація, криптоактиви, MiCA.

The article provides a comprehensive study of the legal nature of virtual assets and their place within the system of objects of civil rights in the context of economic digitalisation and the approximation of Ukrainian legislation to European Union law. The relevance of the topic stems from the fact that the economic value, cross-border circulation and technological form of such assets do not fully correspond to traditional property-law and obligation-law concepts. The purpose of the study is to determine the civil-law nature of virtual assets, identify the specific features of their transferability and substantiate directions for improving the national legal regime in light of Regulation (EU) 2023/1114 on markets in crypto-assets (MiCA). The methodology combines formal legal, comparative legal and systemic methods with analysis and generalisation. The article examines doctrinal approaches under which a virtual asset is classified as an intangible benefit, property, a property right, a digital thing or an autonomous category of digital property. It is established that treating every virtual asset as a single civil-law category fails to reflect their functional diversity: some assets possess independent economic value, whereas others certify claims or rights relating to external property. The study substantiates a differentiated legal regime that links the scope of the holder's powers not only to control over a private cryptographic key but also to the substance of the right embodied in or certified by the relevant token. A comparison of the Law of Ukraine 'On Virtual Assets' and MiCA reveals different regulatory objectives: the Ukrainian act primarily lays down general foundations for the legal status and circulation of virtual assets, while MiCA introduces a comprehensive regime for issuers, public offers, admission to trading and crypto-asset service providers. Particular attention is paid to the transfer of rights, inheritance, custody, enforcement, smart contracts and asset tokenisation. It is concluded that further reform should establish a reliable legal link between a digital record and the right represented by it, determine the moment at which rights are transferred, provide rules for proving entitlement to an asset and ensure effective judicial remedies, while aligning private-law provisions with European requirements governing the operation of crypto-asset markets.

Keywords: virtual assets, digital property, objects of civil rights, ownership, civil circulation, tokenisation, crypto-assets, MiCA.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток цифрових технологій призвів до появи принципово нових об'єктів цивільного обігу, серед яких особливе місце займають віртуальні активи. Якщо ще десять років тому криптовалюти та інші цифрові активи розглядалися виключно як технологічне явище, то сьогодні вони стали повноцінним економічним інструментом, що використовується для інвестування, збереження вартості, розрахунків і посвідчення майнових прав. Водночас традиційні положення цивільного права не були розраховані на існування цифрових об'єктів, які не мають матеріальної форми, але можуть бути предметом цивільного обігу.

В Україні важливим кроком стало ухвалення Закону України «Про віртуальні активи» [1], який визначив віртуальний актив як нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та існує у формі електронних даних. Закон також передбачає поділ віртуальних активів на забезпечені та незабезпечені, що має важливе значення для визначення їхнього правового режиму й особливостей обігу. Одночасно Європейський Союз сформував комплексну модель регулювання ринку криптоактивів через ухвалення Регламенту MiCA (Markets in Crypto-Assets), який встановлює єдині правила випуску, обігу та діяльності постачальників послуг щодо

криптоактивів на території держав-членів ЄС. Його ухвалення стало одним із етапів формування європейського цифрового ринку та забезпечення правової визначеності у сфері віртуальних активів. Отже, актуальність дослідження обумовлена потребою у визначенні місця віртуальних активів у системі об'єктів цивільних прав, удосконалення механізмів реалізації права власності та гармонізації українського законодавства із правом Європейського Союзу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання правової природи й режиму віртуальних активів досліджується в працях українських науковців із різних галузевих позицій. С. О. Грицай проаналізував законодавчу дефініцію віртуального активу та її співвідношення з категорією нематеріального блага, вираженого сукупністю даних в електронній формі [3]. О. О. Нігреєва зіставила положення Закону України «Про віртуальні активи» зі стандартами FATF, звернувши увагу на потребу в спеціальному регулюванні забезпечених криптоактивів, R2P-транзакцій та NFT [4]. О. О. Дмитрик розкрила співвідношення понять «цифровий актив» і «віртуальний актив» та обґрунтувала ширший зміст категорії цифрових активів [5]. А. С. Овчаренко дослідила стан і перспективи правового регулювання віртуальних активів та криптовалют в Україні [6], а В. Мухін – проблеми імплементації правил щодо операцій із криптовалютою, зокрема у сферах оподаткування, фінансового моніторингу та адаптації до MiCA [7]. Л. Л. Нескороджена, Б. О. Бонь і О. М. Кононець зосередилися на місці криптовалюти серед об'єктів цивільних прав і на відсутності усталеного підходу до її правової природи [9]. А. Г. Донець дослідив можливість застосування конструкції договору зберігання до віртуальних активів і проблеми належної кваліфікації відносин *crypto custody* [10]. Водночас комплексне цивільно-правове дослідження, яке поєднувало б визначення місця функціонально різних віртуальних активів у системі об'єктів цивільних прав із питаннями переходу прав, спадкування, звернення стягнення, токенизації та співвідношенням національного режиму з MiCA, залишається недостатньо розробленим.

Метою статті є визначення цивільно-правової природи й місця віртуальних активів у системі об'єктів цивільних прав на основі порівняння законодавства України й Регламенту (ЄС) 2023/1114 (MiCA), а також обґрунтування напрямів удосконалення їхнього правового режиму, оборотоздатності та захисту прав учасників відповідних відносин.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стаття 177 Цивільного кодексу України визначає об'єктами цивільних прав речі, гроші, цінні папери, майнові права, результати робіт, послуги, результати інтелектуальної діяльності, інформацію та інші матеріальні й нематеріальні блага [2]. Саме до останньої категорії законодавець відніс віртуальні активи, закріпивши їхній спеціальний правовий статус у Законі України «Про віртуальні активи». Особливістю віртуального активу є те, що він не існує у фізичній формі, а представлений сукупністю електронних даних, існування яких забезпечується відповідною інформаційною системою, переважно технологією блокчейн. Саме ця технологія гарантує унікальність цифрового запису, неможливість його підроблення та підтвердження належності конкретній особі.

У сучасній юридичній науці відсутній єдиний підхід до визначення поняття «віртуальний актив». Це пояснюється тим, що розвиток цифрових технологій значно випереджає розвиток правового регулювання. Науковці пропонують різні концепції, відповідно до яких віртуальні активи розглядаються як особливий вид майна, різновид майнових прав, цифровий об'єкт або самостійний об'єкт цивільних прав. Кожен із цих підходів має свої переваги та недоліки, однак жоден із них досі не отримав універсального визнання.

Перша концепція ґрунтується на тому, що віртуальні активи є різновидом майна. Прихильники цього підходу виходять із того, що майном у цивільному праві можуть бути не лише матеріальні речі, а й права, які мають економічну цінність. Незважаючи на відсутність фізичної форми, криптоактиви можуть бути об'єктом купівлі-продажу, дарування, міни, спадкування та інших цивільно-правових правочинів. Отже, вони відповідають основним ознакам майна, оскільки мають вартість і здатні брати участь у цивільному обороті [3].

Другий підхід пов'язує віртуальні активи з категорією майнових прав. У цьому випадку цифровий актив розглядається не як самостійне майно, а як засіб підтвердження певного права його власника. Особливо це характерно для забезпечених віртуальних активів, які посвідчують право вимоги щодо іншого майна або майнових прав. Наприклад, токен може підтверджувати

право власності на нерухомість, корпоративну частку, дорогоцінні метали чи інші активи. У такому разі економічна цінність токена визначається не самим цифровим записом, а правом, яке він посвідчує.

Третя концепція є найбільш сучасною та ґрунтується на визнанні віртуальних активів окремим видом цифрового майна. Вона враховує особливості функціонування технології блокчейн, використання криптографічних методів захисту інформації та децентралізований характер обігу таких активів. На відміну від класичних об'єктів цивільних прав цифрові активи існують виключно в електронному середовищі, а підтвердження права на них здійснюється через володіння приватним криптографічним ключем. Саме тому застосування до них традиційних речово-правових конструкцій не завжди забезпечує належний рівень правового регулювання [3].

Важливою особливістю віртуальних активів є відсутність територіальної прив'язки. На відміну від речей, що перебувають у певному місці, цифрові активи можуть одночасно використовуватися учасниками правовідносин із різних держав. Це створює додаткові труднощі для визначення права, що підлягає застосуванню, юрисдикції судів і механізмів захисту прав власників. Саме тому міжнародна гармонізація законодавства у сфері цифрових активів є важливою умовою ефективного функціонування світового цифрового ринку [4].

Окремої уваги заслуговує питання цивільної оборотоздатності віртуальних активів. Здатність об'єкта бути предметом цивільного обороту є однією з ознак об'єкта цивільних прав. Сучасний стан законодавства України свідчить про поступове визнання можливості вільного обігу цифрових активів, однак механізми укладення та виконання договорів щодо них ще потребують подальшого нормативного врегулювання. Зокрема, потребують деталізації питання моменту переходу права власності, підтвердження волевиявлення сторін, способів забезпечення виконання зобов'язань і відповідальності за порушення умов договорів.

Крім того, розвиток технологій блокчейн сприяв виникненню смартконтрактів, які автоматизують виконання договірних зобов'язань. Такі договори виконуються автоматично після настання визначених сторонами умов, що значно зменшує ризик невиконання або неналежного виконання зобов'язань. Водночас чинне цивільне законодавство України ще не містить комплексного регулювання смартконтрактів, що створює певні труднощі для їхнього широкого використання в цивільному обороті [5].

Отже, сучасні наукові підходи свідчать про потребу у формуванні окремої концепції цифрового майна як самостійної категорії об'єктів цивільних прав. Це дасть змогу більш повно врахувати специфіку віртуальних активів, забезпечити належний рівень правового захисту їхніх власників і створити ефективні механізми участі таких активів у цивільному обороті.

На відміну від традиційних речей віртуальні активи характеризуються низкою специфічних ознак:

- існують виключно в цифровому середовищі;
- мають економічну цінність;
- можуть бути предметом цивільного обороту;
- підтверджують належність особі за допомогою криптографічних ключів;
- допускають передачу прав без фізичного переміщення майна;
- забезпечують високий рівень захисту від несанкціонованого втручання завдяки технології розподіленого реєстру [6, с. 200].

Важливою рисою є також можливість посвідчення майнових прав. Закон України передбачає, що забезпечені віртуальні активи можуть підтверджувати право вимоги щодо інших об'єктів цивільних прав, фактично виконуючи функцію цифрового документа, який підтверджує наявність відповідного майнового права. Саме ця характеристика відкриває широкі можливості для розвитку токенизації майна та цифровізації цивільного обороту.

Водночас у науковій літературі наголошується, що законодавче визначення віртуального активу ще не усунуло всіх дискусій щодо його юридичної природи. Незважаючи на закріплення в Законі України «Про віртуальні активи» основних понять і загальних засад правового регулювання, низка важливих цивільно-правових аспектів залишається недостатньо врегульованою. Це створює труднощі як для учасників цивільного обороту, так і для правозастосовної практики, оскільки

відсутність чітких правових механізмів унеможлиблює однакове застосування норм законодавства щодо цифрових активів.

Однією з найбільш дискусійних проблем є спадкування віртуальних активів. На відміну від традиційного майна доступ до криптоактивів забезпечується через використання приватних криптографічних ключів, втрата яких фактично позбавляє спадкоємців можливості реалізувати свої права. Чинне законодавство України не визначає порядку передачі доступу до цифрових гаманців після смерті власника, не встановлює обов'язків відповідних сервіс-провайдерів щодо сприяння спадкоємцям, а також не регламентує процедури підтвердження належності криптоактивів спадкодавцю. За таких умов виникає ризик фактичної втрати майна, навіть якщо право на спадкування підтверджене відповідними документами. У європейській правовій доктрині дедалі частіше висловлюється позиція про потребу у внесенні цифрових активів до складу спадкової маси із запровадженням спеціальних механізмів доступу до них, що дасть змогу забезпечити баланс між захистом права власності та вимогами інформаційної безпеки [7, с. 144].

Не менш важливим залишається питання визначення моменту переходу права власності на віртуальний актив. У класичних цивільно-правових відносинах момент набуття права власності зазвичай пов'язується з передачею речі, державною реєстрацією або іншими юридичними фактами, визначеними законом чи договором. Проте щодо цифрових активів така модель не завжди може бути застосована. На практиці право на криптоактив переходить у момент підтвердження відповідної транзакції в мережі блокчейн, однак законодавство України не містить прямої вказівки щодо юридичного значення такого моменту. Це породжує труднощі в процесі вирішення спорів щодо виконання договорів купівлі-продажу, дарування, міни чи інших правочинів, предметом яких є віртуальні активи. Крім того, потребує законодавчого визначення момент виникнення права власності в разі використання смартконтрактів, виконання яких здійснюється автоматично без безпосередньої участі сторін.

Окремою проблемою є можливість звернення стягнення на цифрові активи в межах виконавчого провадження або процедур банкрутства. Незважаючи на значну економічну вартість криптоактивів, механізм їх арешту, оцінювання та примусової реалізації в Україні практично відсутній. Виконавчі органи не наділені достатніми інструментами для встановлення факту володіння особою криптоактивами, а також не мають правових механізмів доступу до цифрових гаманців боржника. У зв'язку із цим ефективність примусового виконання судових рішень значно знижується, особливо у випадках, коли основна частина активів боржника перебуває саме в цифровій формі. Подальше вдосконалення законодавства має передбачати створення правових механізмів виявлення, арешту й реалізації віртуальних активів із дотриманням принципів законності, пропорційності та захисту права власності [8, с. 237].

Не менш актуальним є питання визначення правового режиму невзаємозамінних токенів (NFT) та інших токенізованих об'єктів. Особливість NFT полягає в тому, що вони посвідчують унікальний цифровий запис, який може підтверджувати право на цифровий об'єкт, твір мистецтва, музичний твір, фотографію, колекційний предмет або навіть окремі майнові права. Водночас володіння NFT не завжди означає набуття авторських чи інших виняткових прав на відповідний об'єкт інтелектуальної власності. Це зумовлює виникнення численних спорів щодо обсягу прав, які набуває власник токена, а також порядку їхнього захисту. Аналогічні проблеми виникають і щодо токенізації нерухомості, корпоративних прав, фінансових інструментів та інших об'єктів цивільного обороту, для яких потрібне спеціальне нормативне регулювання.

Крім наведених аспектів, у наукових дослідженнях звертається увага на потребу в удосконаленні договірних конструкцій, що використовують під час здійснення операцій із віртуальними активами. Особливого значення набувають питання юридичної сили смартконтрактів, визначення відповідальності сторін за порушення алгоритму їхнього виконання, а також встановлення способів судового захисту в разі виникнення технічних помилок або кібератак. Враховуючи динамічний розвиток цифрових технологій, законодавство має забезпечити достатню гнучкість для врегулювання нових видів цифрових правовідносин без потреби в постійному внесенні змін до базових нормативно-правових актів [9, с. 198].

Отже, сучасний етап розвитку правового регулювання віртуальних активів характеризується поступовим переходом від загального нормативного закріплення їхнього статусу до формування комплексного механізму реалізації та захисту майнових прав учасників цифрового ринку. Подальший розвиток українського законодавства має бути спрямований на усунення зазначених прогалин із урахуванням європейського досвіду, практики застосування Регламенту MiCA та міжнародних стандартів регулювання цифрової економіки [10, с. 44].

Європейський Союз сформував один із найбільш комплексних і системних підходів до регулювання ринку віртуальних активів через ухвалення Регламенту MiCA (Markets in Crypto-Assets). Його ухвалення стало відповіддю на стрімке зростання ринку криптоактивів і потребою в запровадженні єдиних правил для всіх держав-членів ЄС [11, с. 270]. До набрання чинності MiCA правове регулювання цифрових активів у країнах Європейського Союзу суттєво відрізнялося, що створювало правову невизначеність, ускладнювало транскордонне надання послуг і негативно впливало на розвиток цифрового фінансового ринку.

Регламент MiCA встановлює єдині вимоги до випуску криптоактивів, порядку їхнього обігу, діяльності емітентів і постачальників послуг, пов'язаних із віртуальними активами, а також визначає правила розкриття інформації, ліцензування та державного нагляду. Значна увага приділяється захисту прав споживачів, запобіганню маніпулюванню ринком, боротьбі з відмиванням доходів, фінансуванню тероризму та забезпеченню фінансової стабільності. Крім того, документ запроваджує однакові правила діяльності для всіх учасників ринку, що сприяє підвищенню довіри інвесторів і розвитку цифрових фінансових послуг [12].

Для України імплементація положень MiCA має стратегічне значення в контексті європейської інтеграції та адаптації національного законодавства до права Європейського Союзу. Гармонізація правового регулювання сприятиме формуванню прозорого ринку віртуальних активів, підвищенню рівня правової визначеності, залученню іноземних інвестицій і розвитку цифрової економіки. Водночас процес імплементації потребує комплексного перегляду національного законодавства, зокрема щодо оподаткування операцій із віртуальними активами, порядку ліцензування постачальників відповідних послуг, механізмів державного контролю, захисту прав інвесторів, а також удосконалення цивільно-правових способів захисту права власності на цифрові активи. Саме комплексне врахування положень MiCA та кращих європейських практик сприятиме створенню ефективної моделі правового регулювання ринку віртуальних активів в Україні та забезпечить її інтеграцію до єдиного цифрового простору Європейського Союзу [4].

Важливим напрямом розвитку правового регулювання віртуальних активів є визначення їхнього місця в договірних правовідносинах. Сьогодні цифрові активи можуть бути предметом договорів купівлі-продажу, дарування, міни, застави та інших цивільно-правових договорів. Водночас особливості їхнього існування в цифровому середовищі зумовлюють потребу в удосконаленні традиційних договірних конструкцій. Зокрема, потребують законодавчого врегулювання питання електронної ідентифікації сторін, підтвердження волевиявлення під час укладення правочинів із використанням технології блокчейн, а також визначення юридичної сили смартконтрактів. Належне нормативне закріплення цих механізмів сприятиме підвищенню рівня правової визначеності та зменшенню ризиків виникнення спорів між учасниками цивільного обороту.

Не менш важливим є питання забезпечення ефективного судового захисту прав власників віртуальних активів. З розвитком цифрової економіки збільшується кількість спорів, пов'язаних із неправомірним заволодінням криптоактивами, несанкціонованим доступом до цифрових гаманців, шахрайськими схемами та порушенням умов виконання смартконтрактів. У зв'язку із цим виникає потреба у формуванні сталої судової практики щодо визнання віртуальних активів об'єктами права власності, визначення способів їх витребування, відшкодування завданих збитків і застосування інших цивільно-правових способів захисту. Досвід держав Європейського Союзу свідчить, що ефективне функціонування ринку цифрових активів можливе лише за умови поєднання сучасного законодавчого регулювання з дієвими механізмами судового захисту прав його учасників.

Отже, подальший розвиток інституту віртуальних активів має здійснюватися комплексно, охоплюючи як удосконалення цивільного законодавства, так і розвиток фінансового, податкового та процесуального регулювання. Врахування положень Регламенту MiCA, міжнародних стандартів

і позитивного досвіду держав Європейського Союзу дасть змогу створити в Україні сучасну правову модель функціонування ринку віртуальних активів. Це забезпечить належний рівень захисту права власності, сприятиме розвитку цифрової економіки, підвищенню інвестиційної привабливості держави та зміцненню її позицій у процесі європейської інтеграції.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що віртуальні активи є якісно новим видом нематеріальних благ, поява яких зумовлена стрімким розвитком цифрових технологій і трансформацією сучасних цивільних правовідносин. Їхня специфіка полягає у відсутності матеріальної форми, існуванні в цифровому середовищі, наявності економічної цінності та здатності бути самостійним об'єктом цивільного обороту. На відміну від традиційних об'єктів цивільних прав віртуальні активи функціонують на основі технології розподіленого реєстру, що забезпечує їх унікальність, захищеність і можливість здійснення операцій без участі посередників.

Аналіз національного законодавства засвідчив, що ухвалення Закону України «Про віртуальні активи» стало важливим кроком у формуванні правових засад функціонування ринку цифрових активів. Водночас чинне нормативне регулювання ще не забезпечує комплексного вирішення всіх питань, пов'язаних із визначенням правового режиму віртуальних активів. Зокрема, потребують подальшого законодавчого врегулювання питання спадкування криптоактивів, визначення моменту переходу права власності, правового статусу смартконтрактів, звернення стягнення на цифрові активи, їхнього використання як предмета забезпечення виконання зобов'язань, а також особливості цивільно-правового режиму NFT та інших токенизованих об'єктів.

Дослідження досвіду Європейського Союзу дає змогу зробити висновок, що ухвалення Регламенту МіСА стало важливим етапом формування єдиного правового простору у сфері обігу криптоактивів. Запровадження уніфікованих вимог до емітентів криптоактивів, постачальників відповідних послуг, механізмів державного нагляду та захисту прав інвесторів створює передумови для стабільного функціонування цифрового фінансового ринку та підвищення довіри його учасників. Європейський підхід демонструє, що ефективно регулювання віртуальних активів повинно поєднувати розвиток інновацій із належним рівнем правового захисту, фінансової безпеки та прозорості ринку.

У контексті європейської інтеграції України гармонізація національного законодавства з положеннями МіСА є одним із напрямів подальшого розвитку правового регулювання цифрової економіки. Імплементация європейських стандартів сприятиме підвищенню рівня правової визначеності, удосконаленню механізмів державного контролю, розвитку цивільного обороту віртуальних активів, залученню інвестицій і забезпеченню належного захисту прав учасників ринку. Водночас адаптація законодавства повинна здійснюватися з урахуванням особливостей національної правової системи, сучасних викликів цифрової економіки та потреб українського суспільства.

Отже, подальший розвиток правового регулювання віртуальних активів має бути комплексним і передбачати вдосконалення цивільного, фінансового, податкового та процесуального законодавства. Формування цілісної правової моделі, заснованої на поєднанні національного досвіду та європейських стандартів, сприятиме створенню безпечного й конкурентоспроможного ринку віртуальних активів, зміцненню цифрової економіки України та її інтеграції до єдиного цифрового простору Європейського Союзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про віртуальні активи : Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Грицай С. О. Правова сутність дефініції «віртуальні активи» у Законі України «Про віртуальні активи». *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 1. С. 244–248.
4. Нігреєва О. О. Закон України «Про віртуальні активи» в контексті національної імплементації стандартів FATF. *Правова держава*. 2023. № 50. С. 91–98.

5. Дмитрик О. О. Віртуальні активи і цифрові активи: до питання про співвідношення понять. *Право та інноваційне суспільство*. 2021. Т. 17, № 2. С. 248–254.
6. Овчаренко А. С. Правове регулювання віртуальних активів та криптовалют в Україні: сучасний стан і перспективи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 200–202.
7. Мухін В. Правове регулювання операцій з криптовалютою в Україні: проблеми імплементації та перспективи розвитку. *Право та інновації*. 2026. № 2 (54). С. 143–154.
8. Шемет Д. С. Правове регулювання віртуальних активів: виклики легалізації та інституційного впровадження в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Т. 3, № 87. С. 236–241.
9. Нескороджена Л., Бонь Б., Кононець О. Сучасний стан правового регулювання криптовалют в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 3. С. 197–200.
10. Донець А. Г. Договір зберігання віртуальних активів (Crypto Custody) за законодавством України. *Теорія і практика правознавства*. 2022. Т. 2, № 2. С. 40–63.
11. Шаренко М. С. Правове регулювання криптовалют в Україні. *Вороновські читання (Співвідношення матеріального та процесуального в регулюванні фінансових відносин)* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Чернівці, 4–5 жовтня 2017 р. 2017. С. 269–274.
12. Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937. URL : <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj/eng>

Дата надходження статті: 18.06.2026

Дата прийняття статті: 31.07.2026

Дата публікації статті: 14.09.2026